

Uusia näkökulmia kestävyysuutisointiin: yhteenveto Tiedesparrauksen keskusteluista

Tämä on yhteenveto Suomalaisen Tiedeakatemian ja Helsingin yliopiston kestävyystieteen instituutin (HELSUS) järjestämästä [Tiedesparrauksesta](#), jonka tavoitteena oli lisätä **toimittajien ja tutkijoiden** ymmärrystä siitä, **millaisia vaatimuksia kestävyyskriisin käsittely asettaa journalismille ja tiedeviestinnälle**.

Tiedesparraus oli osa HELSUSin *Media planetaarisilla rajoilla – tutkijat ja toimittajat kestävä tulevaisuuden mahdollistajina* -hanketta. Tilaisuus järjestettiin Suomalaisen Tiedeakatemian tiloissa 29. huhtikuuta 2025.

Tämä yhteenveto kokoaa Tiedesparrauksen aikana käytyjä keskusteluja. Keskustelussa käytettiin sanaa kestävyys vahvan kestävyyskäsityksen mukaisesti: ekologinen kestävyys ja planetaaristen reunaehtojen kunnioittaminen ovat välttämätön perusta elämälle ja ihmisyyhteiskunnille.

Suomalainen Tiedeakatemia fasilitoi työtä osana Jane ja Aatos Erkon säätiön rahoittamaa Tieteelliset ilmiökartat -hanketta.

Tiedesparrauksen osallistujat:

Jari Hanska, Iltalehti
Kerttu Kotakorpi, Yle
Markus Kröger, Helsingin yliopisto
Senja Laakso, Helsingin yliopisto
Lassi Linnanen, LUT-yliopisto
Susanna Lehvävirta, HELSUS
Lotta Närhi, Long Play
Karoliina Paananen, Uusi Juttu
Niko Soininen, Itä-Suomen yliopisto
Roosa Welling, Ylioppilaslehti

1. Miten kestävyyttä käsitellään journalistisessa mediassa?

Journalistisessa mediassa kestävyyttä käsitellään tyypillisesti heikon kestävyiden paradigman kautta. Tässä ajattelumallissa ekologinen kestävyys nähdään vain yhtenä huomioitavana tekijänä taloudellisen kestävyiden rinnalla, mikä käytännössä johtaa taloudellisten näkökulmien korostumiseen luonnon kustannuksella.

Media ja tutkimusmaailma vaikuttavat juuttuneen tähän heikon kestävyiden kehään, jossa ei uskalleta nostaa esiin vaikeita kysymyksiä kulutuksen rajoittamisesta, omaisuuden verottamisesta tai elämäntapojen kriittisestä tarkastelusta. Talouskasvu esitetään lähes poikkeuksetta välttämättömyytenä, jota harvoin kyseenalaistetaan. Sen taustalla vaikuttavista ajattelumalleista, kuten kapitalismista, omistajuudesta ja luonnonvarojen hyödyntämisestä, ei käydä riittävän kriittistä keskustelua.

Uutisoinnissa käytetään tyypillisesti passiivisia ilmauksia kuten "ympäristö tuhoutuu" tai "metsää kaadetaan", sen sijaan että nimettäisiin toimijat, jotka ympäristöä muokkaavat. Vastaavasti puhutaan, että "talous kasvaa", vaikka taloutta aktiivisesti kasvatetaan tietyillä päätöksillä. Nämä kielelliset valinnat häivyttävät vastuuta ja vaikeuttavat todellisten syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä.

Kestävyys- ja ympäristökysymykset lokeroitaan usein omaksi erilliseksi aiheekseen, sen sijaan että ne nähtäisiin kaikkea koskettavina läpileikkaavina teemoina. Tämä käytäntö ylläpitää harhaanjohtavaa mielikuvaa, että kestävyys olisi erillinen "aktivistinen" näkökulma, eikä kaikkia koskettava todellisuus. Kestävyysnäkökulman tulisi sisältyä niin talous-, kulttuuri- kuin matkailujuttuihinkin.

Kestävyyskysymykset vaativat eri mittakaavojen ja aikajänteiden huomioimista, mikä on vaikeaa nykyisessä lyhytjänteisessä mediassa. Ratkaisusta kertovissa jutuissa jää usein epäselväksi, onko kyse merkittävästä muutoksesta vai merkitykseltään vähäisestä "hiekanmurusesta". Yleisö ei saa selkeää kuvaa siitä, miten nopeasti muutoksia tarvitaan suhteessa ongelmien kumuloitumiseen tai miten pitkällä aikavälillä muutosten vaikutukset näkyvät. Esimerkiksi kulutuskeskustelua käydään joko yksilön valintojen tai rakenteiden tasolla, mutta harvoin molempia yhdistäen.

Ilmasto- ja ympäristökriisien käsittelyä mediassa vaikeuttaa merkittävästi se, että yleisö on turtunut kriisipuheeseen. Samaan aikaan näiden ilmiöiden aiheuttamat ongelmat vain lisääntyvät ja kasvavat. Yksiselitteistä vastausta siihen, tarvitaanko jatkossa vahvempaa kriisitietoisuutta vai ratkaisukeskeisyyttä, ei ole.

Sekä tutkimus- että mediamaailmaa vaivaa siiloutuminen. Toimitusten jakautuminen eri osastoihin ylläpitää ajattelua, että ilmasto- ja ympäristöaiheet kuuluvat vain tietyille osastoille, eivätkä ole jokaisen toimittajan vastuulla. Vastaavasti tutkimusmaailmassa kestävyyskysymyksiä käsitellään tyypillisesti tieteenalakohtaisesti, osittain rahoituksen kohdentumisen takia.

Osallistujien tunnistamia onnistuneita esimerkkejä kestävyiden käsittelystä mediassa:

- BIOS-tutkimusyksikön blogitekstit ja podcastit mainittiin toimivina tapoina popularisoida tutkimusaiheita sekä suurelle yleisölle että toimittajille.
- Long Playssa julkaistu artikkeli *Alas paskavirtaa* (2.10.2024) nousi esiin onnistuneena esimerkkinä tutkivasta kestävyysjournalismista, jossa mittakaavat ja aikajänteet tulevat hyvin esiin. Juttu onnistuu kuvaamaan ympäristöongelmaa tavalla, joka kiinnostaa lukijoita mutta välittää samalla systeemistä ymmärrystä.

2. Miten journalistinen media voisi käsitellä kestävyyttä paremmin?

Kestävyysnäkökulma pitäisi sisällyttää kaikkien journalismiin

Toimituksissa voisi olla esimerkiksi henkilö, joka tarkistaa kestävyysnäkökulman huomioimisen tai asiasta voitaisiin tehdä julkilausuttuja linjauksia. Tämä vaatisi journalistista kulttuurinmuutosta, jossa kestävyys nähtäisiin luonnollisena osana kaikkia yhteiskunnan osa-alueita koskevaa uutisointia.

Systeemiajattelu tulisi integroida journalistisiin käytäntöihin

Vakiintuneita toimintatapoja, kuten pinnallista raportointia, pitäisi aktiivisesti kyseenalaistaa. Systeemiajattelu mahdollistaisi siirtymisen yksittäisten tapahtumien raportoinnista niiden taustalla vaikuttavien järjestelmien ja ajattelumallien käsittelyyn.

Uudet kerronnalliset ja visuaaliset ratkaisut tulisi valjastaa paremmin käyttöön

Lyhytvideoiden, podcastien ja visuaalisten esitystapojen hyödyntäminen kestävyysteemojen kuvaamisessa auttaisi tavoittamaan laajempaa yleisöä. Huumorin ja erilaisten tunteiden huomioiminen osana kerrontaa voisi olla tehokkaampaa kuin pelkkä raportointi. Erityisesti sosiaalisen median ympäristöissä visuaalisuus ja tiivis kerronta ovat avainasemassa kestävyysteemojen tuomisessa osaksi arkista mediakokemusta.

Tutkivaa journalismia tulisi hyödyntää kestävyiden käsittelyssä

Tutkiva journalismi mahdollistaa kestävyyskysymysten syvällisemmän tarkastelun ja näkymättömien valtarakenteiden paljastamisen. Esimerkiksi kehysriihiin yhteydessä syntyy yksittäisiä juttuja, joiden rinnalle tarvitaan analyttisempää

journalismia yhdistämään irralliselta vaikuttavat tapahtumat osaksi laajempaa kokonaisuutta. Kuten sen miten päätökset ovat suhteessa ilmastotavoitteisiin.

Mittakaavoja tulisi kuvata selkeämmin

Esimerkiksi luontokato- ja ilmastouutisissa yksilökokemukset ja globaalit ilmiöt tulisi kyetä yhdistämään samassa jutussa, ja mittakaavat tulisi tehdä ymmärrettäviksi. Monitasoinen lähestymistapa auttaa lukijaa ymmärtämään sekä ilmiön laajuuden että sen konkreettiset vaikutukset omassa elinympäristössään.

Tutkitun tiedon erottaminen muusta tiedosta

Tutkijoilta voi ja tulee kysyä, mistä he tietävät esittämänsä asiat. Täsmällisyys ilmaisuissa ja toisaalta tieteellisen epävarmuuden avoimesti esiin tuominen ovat tärkeitä viestin uskottavuuden kannalta. Kun toimittajat uskaltavat kysyä ja tarvittaessa haastaa tutkijoiden lähtöoletuksia, voidaan ehkäistä virheellisten käsitysten leviämistä ja syventää keskustelun tasoa. Tieteellisen tiedon erottaminen muusta asiantuntijatiedosta auttaa myös selventämään miten tutkittu tieto eroaa esimerkiksi etujärjestöjen tuottamasta tiedosta.

Toimituksellisia päätöksiä tulisi arvioida uudelleen

Toimitusten päälliköiden linjaukset ohjaavat merkittävästi toimitusten työtä. Toimituksissa tulisi käydä avoimempaa keskustelua siitä, millä perusteilla kestävyysnäkökulmia joko sisällytetään tai jätetään pois, ja nähdäänkö ne edelleen jonkinlaisena "aktivismina" vai journalistisesti relevantteina näkökulmina. Työpajassa esimerkiksi toimituksellisista päätöksistä nostettiin kulutus- ja elämäntapajutut, joista kestävyysnäkökulma editoidaan helposti pois.

3. Miten tiedeviestintä voisi käsitellä kestävyyttä paremmin?

Tiedeviestinnän tulisi olla aktiivisempaa ja välittömämpää

Tutkijoiden tulisi kirjoittaa suoraan mediaan ilman välikäsiä, mikä säästäisi aikaa ja takaisi viestin tarkkuuden. Julkisessa keskustelussa esiintymisen kynnystä tulisi madaltaa, jotta tutkijat uskaltaisivat rohkeammin tuoda asiantuntemustaan esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tämä edellyttää myös akateemisen maailman arvostusten muuttumista niin, että yhteiskunnallista vuorovaikutusta arvostetaan enemmän.

Ajankohtaisiin aiheisiin tulisi tarttua useammin

Toimituksissa on suurempi kiinnostus asiantuntijoiden näkemyksiin, kun ne liittyvät käynnissä olevaan keskusteluun. Tiedeyhteisössä tulisi aktiivisesti seurata ajankohtaisia uutisaiheita ja tarjota niihin tutkimukseen perustuvaa taustatietoa ja analyysyjä, jolloin kestävyyskysymykset saataisiin luontevaksi osaksi jo meneillään olevaa yhteiskunnallista keskustelua.

Tulevaisuusskenaarioita tulisi avata täsmällisemmin

Tämä tekisi abstrakteista ennusteista konkreettisempia ja mahdollistaisi vaikeiden kysymysten käsittelyn. Tässä yhteydessä korostuu kuitenkin eri tiedon lajien erottelu eli se, milloin tutkija tiivistää tutkimustulosta ja milloin hän esittää arvioita tulevaisuudesta oman laajemman asiantuntemuksensa pohjalta.

Tulevaisuuskuvittelu koettiin mahdolliseksi ilman tutkijan uskottavuuden menettämistä, kunhan rajat tutkimustiedon ja spekulatiivisuuden välillä pidetään selkeinä. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa ensin puhumista tutkimuksesta, ja vasta sen jälkeen siirtymistä pohtimaan, miltä tulevaisuus voisi näyttää näiden tietojen valossa.

Rahoitus- ja kannustinjärjestelmiä tulisi uudistaa

Tiedeorganisaatioiden rahoitus- ja arviointimalleihin tulisi lisätä yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja viestintää tukevia mittareita. Nykyinen järjestelmä ei kannusta tutkijoita käyttämään työaikaa tutkimustiedon välittämiseen laajemmalle yleisölle. Kannustimien muuttuminen olisi merkittävä askel kohti vaikuttavampaa tiedeviestintää kestävyyskysymyksissä.

Tutkijoiden viestintäosaamista tulisi kehittää ja tukea paremmin

Organisaatioiden viestintäasiantuntijoiden roolia tulisi vahvistaa niin, että he voisivat toimia siltana tutkijoiden ja median välillä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi asiantuntijoiden aktiivista tarjoamista toimittajille ajankohtaisiin aiheisiin liittyen. Tutkijat tarvitsisivat myös koulutusta siitä, miten tutkimustuloksia voidaan tiivistää ja kertoa ymmärrettävästi median edustajille. Viestintäosaaminen tulisi nähdä olennaisena osana tutkijan ammattitaitoa, ei vain ylimääräisenä tai vapaaehtoisena lisänä.

4. Journalistien ja tutkijoiden yhteistyön kehittäminen

Työpajassa tunnistettiin, ettei mikään yksittäinen toimija voi murtaa "heikon kestävyys" -kierrettä. Tutkijoiden, toimittajien ja päättäjien tulisi yhdessä etsiä tapoja murtaa vallitseva heikon kestävyysparadigma ja siirtyä kohti vahvempaa kestävyysajattelua, jossa ekologiset reunaehdot tunnustetaan yhteiskunnan toiminnan lähtökohdaksi. Lopuksi keskusteluissa korostui kiireellisyyden tunne: "kriittinen vuosikymmen" on jo pitkällä, ja tarvitaan konkreettisia toimia pelkän keskustelun sijaan.

Säännöllisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua tulisi lisätä

Tutkijoiden ja toimittajien tuttuus edistää tutkijoiden kontaktointia kiireisen uutistyön keskellä. Toimituksissa voitaisiin järjestää tutkijavierailuja, ja yliopistoissa kehittää avoimia tilaisuuksia, joihin toimittajat olisivat tervetulleita. Tällaisen vuorovaikutuksen kautta molemmat osapuolet oppisivat paremmin ymmärtämään toistensa työn reunaehdot ja löytämään tehokkaampia tapoja yhteistyöhön.

Mahdollisuuksia vertaisoppimiseen tulisi olla enemmän

Yhteiset projektit voisivat toimia kokeilualustoina uudennaisille viestinnän tavoille. Yhtenä konkreettisenä ehdotuksena esitettiin yliopistokurssien loppuseminaarien avaamista toimittajille, mikä rakentaisi luontevaa yhteistyötä jo koulutusvaiheessa. Näin toimittajat saisivat juttuaiheita ja opiskelijat tottuisivat median kanssa toimimiseen jo varhaisessa vaiheessa.

Yhteisten haasteiden tunnistaminen

Tutkijoita ja toimittajia yhdistävät samanlaiset rakenteelliset haasteet kuten resurssipula. Myös siiloutuminen ja kapea erikoistuminen ovat yhteisiä ongelmia, jotka vaikeuttavat kokonaisvaltaista lähestymistapaa kestävyyskysymyksiin. Ymmärrys jaetuista haasteista voisi vähentää turhautumista ja edistää rakentavampaa vuorovaikutusta tutkijoiden ja toimittajien välillä.

”Kestävyys”momentumeja tulisi hyödyntää paremmin

Raakkutapaus on esimerkki kestävyysaiheisesta mediamomentumista. Tapaus olisi voinut toimia alustana laajemmalle systeemiajattelulle, mutta tutkijoita pyydettiin kommentoimaan enimmäkseen yksittäisiä näkökulmia laajemman metsäntäytön problematiikan sijaan. Näin ollen osa tutkijoista halusi kieltäytyä haastattelupyynnöistä ja mediatilaa jäi käyttämättä. Tutkijoiden ja toimittajien tulisi yhdessä kehittää tapoja, joilla yksittäisten uutistapahtumien kautta saadaan avattua niiden taustalla vaikuttavia rakenteellisia kysymyksiä.